Zaawansowane programowanie w Javie Studia zaoczne – Wykład 3

dr hab. Andrzej Zbrzezny, profesor UJD

Katedra Matematyki i Informatyki Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

6 kwietnia 2024

Zalecana Literatura

Literatura podstawowa

- Cay Horstmann.
 - Java. Przewodnik doświadczonego programisty. Wydanie III. Wydawnictwo Helion. Gliwice, październik 2023.
- Joshua Bloch.
 Java. Efektywne programowanie. Wydanie III.
 Wydawnictwo Helion. Gliwice, sierpień 2018.
- Cay Horstmann.
 Java. Podstawy. Wydanie XII.
 Wydawnictwo Helion. Gliwice, grudzień 2022.
- https://dev.java/

Wybór interfejsu funkcyjnego

- W większości funkcyjnych języków programowania typy funkcyjne są strukturalne.
- Aby określić funkcję mapującą dwa ciągi znaków na liczby całkowite, korzysta się z typu wyglądającego przykładowo tak: Funkcja2<String, String, Integer> lub tak: (String, String) -> int.
- W języku Java zamiast tego deklaruje się intencję funkcji za pomocą interfejsu funkcyjnego takiego jak
 - Comparator<String>.
- W teorii języków programowania nazywane jest to typowaniem nominalnym (ang. nominal typing).

Wybór interfejsu funkcyjnego

- Oczywiście będzie wiele sytuacji, w których zechcemy przyjąć "dowolną funkcję" bez specjalnej semantyki.
- Istnieje szereg prostych typów funkcyjnych, które można do tego wykorzystać, i bardzo dobrym pomysłem jest korzystanie z nich, gdy tylko jest to możliwe.
- Tabela na kolejnych dwóch slajdach pokazuje wybrane interfejsy funkcyjne.

Popularne interfejsy funkcyjne

Functional Interface	Parameter types	Return type	Abstract method name	Description	Other methods
Runnable	none	void	run	Runs an action without arguments or return value	
Supplier <t></t>	none	Т	get	Supplies a value of type T	
Consumer <t></t>	T	void	accept	Consumes a value of type T	andThen
BiConsumer <t, u=""></t,>	T, U	void	accept	Consumes values of types T and U	andThen
Function <t, r=""></t,>	T	R	apply	A function with argument of type T	compose, andThen, identity
BiFunction <t, r="" u,=""></t,>	T, U	R	apply	A function with arguments of types T and U	andThen

Popularne interfejsy funkcyjne

UnaryOperator <t></t>	Т	T	apply	A unary operator on the type T	compose, andThen, identity
BinaryOperator <t></t>	Т, Т	Т	apply	A binary operator on the type T	andThen, maxBy, minBy
Predicate <t></t>	Т	boolean	test	A boolean-valued function	and, or, negate, isEqual
BiPredicate <t, u=""></t,>	T, U	boolean	test	A boolean-valued function with two arguments	and, or, negate

Wybór interfejsu funkcyjnego

- Załóżmy, że chcemy napisać metodę przetwarzającą pliki spełniające zadane kryteria.
- Powstaje pytanie czy powinniśmy użyć klasy implementującej interfejs java.io.FileFilter czy interfejsu Predicate<File>?
- Polecane jest korzystanie ze standardowego interfejsu Predicate<File>.
- Jedynym powodem, by tego nie robić, może być sytuacja, gdy mamy już wiele użytecznych metod tworzących instancje FileFilter.
- Większość standardowych interfejsów funkcyjnych ma metody nieabstrakcyjne do tworzenia lub łączenia funkcji.

Wybór interfejsu funkcyjnego

- Przykładowo, Predicate.isEqual(a) jest odpowiednikiem
 a::equals, ale działa również w sytuacji, gdy a ma wartość
 null.
- Istnieją domyślne metody: and, or oraz negate do łączenia predykatów. Przykładowo, Predicate.isEqual(a).or(Predicate.isEqual(b)) jest równoważne z

```
x \rightarrow a.equals(x) \mid | b.equals(x).
```

- Tabela na następnym slajdzie pokazuje 34 dostępne specjalizacje dla typów prostych: int, long oraz double.
- Warto korzystać z tych specjalizacji, aby unikać automatycznych przekształceń.

Interfejsy funkcyjne dla typów prostych

W poniższej tabeli p, q to **int**, **long double**, natomiast P, Q to Int, Long, Double.

Interfejs	Туру	Тур	Nazwa metody
funkcjonalny	argumentów	zwracany	abstrakcyjnej
BooleanSupplier	brak	boolean	getAsBoolean
PSupplier	brak	р	getAsP
PConsumer	р	void	accept
ObjPConsumer <t></t>	T, p	void	accept
PFunction <t></t>	р	Т	apply
PToQFunction	р	q	applyAsQ
ToPFunction <t></t>	T	р	applyAsP
ToPBiFunction <t, u=""></t,>	T, U	р	applyAsP
PUnaryOperator	р	р	applyAsP
PBinaryOperator	p, p	р	applyAsP
PPredicate	р	boolean	test

Implementowanie własnych interfejsów funkcyjnych

- Niezbyt często znajdziemy się w sytuacji, gdy żaden ze standardowych interfejsów funkcjonalnych nie będzie odpowiedni. Wtedy będzie trzeba stworzyć własny.
- Załóżmy, że chcemy wypełnić obraz kolorowymi wzorami, dla których użytkownik określa funkcję zwracającą kolor każdego piksela.
- Nie ma standardowego typu mapującego

```
(int, int) -> Color
```

Moglibyśmy użyć

```
BiFunction<Integer, Integer, Color>
```

ale to grozi automatycznym opakowywaniem (ang. autoboxing).

Implementowanie własnych interfejsów funkcyjnych

W takim przypadku warto zdefiniować nowy interfejs

```
@FunctionalInterface
public interface PixelFunction {
    Color apply(int x, int y);
}
```

- Należy oznaczać interfejsy funkcyjne adnotacją @FunctionalInterface. Ma to dwie zalety.
- Po pierwsze, kompilator sprawdza, czy oznaczony w ten sposób kod jest interfejsem z jedną metodą abstrakcyjną.
- Po drugie, dokumentacja wygenerowana przez javadoc zawiera informację o tym, że jest to interfejs funkcyjny.

Implementowanie własnych interfejsów funkcyjnych

• Można już teraz zaimplementować metodę createImage:

```
BufferedImage createImage(
    int width, int height, PixelFunction f)
    BufferedImage image = new BufferedImage
        (width, height, BufferedImage.TYPE_INT_RGB);
    for (int x = 0; x < width; ++x) {
        for (int y = 0; y < height; ++y) {
            Color color = f.apply(x, y);
            image.setRGB(x, y, color.getRGB());
    return image;
```

Implementowanie własnych interfejsów funkcyjnych

 Aby ją wywołać, należy utworzyć wyrażenie lambda zwracające wartość koloru dla dwóch liczb całkowitych:

Przykład

• Program r03/r03_06/ImageDemo.java

Zasięg zmiennej lambda

- Treść wyrażenia lambda ma taki sam zasięg jak zagnieżdżony blok kodu. Takie same reguły stosuje się przy konflikcie nazw i przesłanianiu.
- Nie można deklarować argumentu lub zmiennej lokalnej w wyrażeniu lambda o takiej samej nazwie jak zmienna lokalna.

```
int first = 0;
// Błąd: jest już zmienna o takiej nazwie
Comparator<String> comp = (first, second) ->
    first.length() - second.length();
```

 Wewnątrz metody nie można mieć dwóch zmiennych lokalnych o tej samej nazwie, dlatego nie można też wprowadzać takich zmiennych w wyrażeniu lambda.

Zasięg zmiennej lambda

 Inną konsekwencją zasady "tego samego zasięgu" jest to, że słowo this w wyrażeniu lambda oznacza argument this metody, która tworzy wyrażenie lambda. Dla przykładu rozważmy kod:

```
public class Application {
    public void doWork() {
        Runnable runner = () ->
            System.out.println(this.toString());
```

Zasięg zmiennej lambda

- Wyrażenie this.toString() wywołuje metodę toString obiektu Application, a nie instancji Runnable.
- Nie ma nic nietypowego w działaniu this w wyrażeniu lambda.
- Zasięg wyrażenia lambda jest zagnieżdżony wewnątrz metody dowork, a this ma takie samo znaczenie w każdym miejscu tej metody.

Dostęp do zmiennych zewnętrznych

 Często w wyrażeniu lambda potrzebny jest dostęp do zmiennych z metody lub klasy wywołującej. Rozważmy taki przykład:

```
public static void repeatMessage
    (String tekst, int liczba)
    Runnable r = () \rightarrow \{
        for (int j = 0; j < liczba; ++j) {</pre>
             System.out.println(tekst);
    new Thread(r).start();
```

Dostęp do zmiennych zewnętrznych

 Zauważmy, że wyrażenie lambda uzyskuje dostęp do zmiennych przekazanych jako argumenty w szerszym kontekście, a nie w samym wyrażeniu lambda. Rozważmy wywołanie:

```
// Wyświetla Witaj 1000 razy w oddzielnym wątku
repeatMessage("Witaj", 1000);
```

- Popatrzmy teraz na zmienne liczba oraz tekst w wyrażeniu lambda. Widać, że tutaj dzieje się coś nieoczywistego.
- Kod tego wyrażenia lambda może być wykonywany jeszcze długo po tym, jak wywołanie metody repeatMessage się zakończy i zmienne argumentów przestaną być dostępne.
- Powstaje pytanie w jaki sposób zmienne tekst oraz liczba pozostają dostępne przy wykonywaniu wyrażenia lambda.

- Aby zrozumieć, co się tutaj dzieje, musimy zmienić swoje podejście do wyrażeń lambda.
- Wyrażenie lambda ma trzy składniki:
 - blok kodu,
 - argumenty,
 - wartości wolnych zmiennych czyli takich zmiennych, które nie są argumentami i nie są zdefiniowane w kodzie.
- W naszym przykładzie wyrażenie lambda ma dwie wolne zmienne, tekst oraz liczba.
- Struktura danych reprezentująca wyrażenie lambda musi przechowywać wartości tych zmiennych – w naszym przypadku "Witaj" oraz 1000.
- Mówimy, że te wartości zostały przejęte przez wyrażenie lambda.

- Sposób, w jaki zostanie to wykonane, zależy od implementacji.
- Można na przykład zamienić wyrażenie lambda na obiekt z jedną metodą i wartości wolnych zmiennych skopiować do zmiennych instancji tego obiektu.
- Techniczny termin określający blok kodu z wartościami wolnych zmiennych to domknięcie (ang. closure).
- W języku Java wyrażenia lambda są domknięciami.

- Jak widzieliśmy, wyrażenie lambda ma dostęp do zmiennych zdefiniowanych w wywołującym je kodzie.
- Dla upewnienia się, że taka wartość jest poprawnie zdefiniowana, istnieje ważne ograniczenie.
- W wyrażeniu lambda mamy dostęp tylko do zmiennych zewnętrznych, których wartość się nie zmienia.
- Czasem tłumaczy się to, mówiąc, że wyrażenie lambda przechwytuje wartości, a nie zmienne.
- Przykładowo, poniższy kod wygeneruje błąd przy kompilacji:

```
for (int j = 0; j < n; ++j) {
    // Błąd - nie można pobrać j
    new Thread(() -> System.out.println(j)).start();
}
```

- Wyrażenie lambda próbuje wykorzystać zmienną j, ale nie jest to możliwe, ponieważ ona się zmienia. Nie ma określonej wartości do pobrania.
- Zasadą jest, że wyrażenie lambda może uzyskać dostęp jedynie do zmiennych lokalnych z otaczającego kodu, które efektywnie są stałymi (ang. effective final).
- Taka zmienna nie jest modyfikowana jest lub mogłaby być zdefiniowana z modyfikatorem final.
- To samo dotyczy zmiennych używanych w lokalnej klasie wewnętrznej.
- Dawniej ograniczenie było silniejsze pobrane zmienne musiały być zadeklarowane z modyfikatorem final. Zostało to zmienione.

- Zmienna rozszerzonej pętli for jest faktycznie stałą, ponieważ ma zasięg pojedynczej iteracji.
- Poniższy kod jest w pełni poprawny:

```
for (String arg : args) {
    // Można pobrać arg
    new Thread(() ->
        System.out.println(arg)).start();
}
```

- Nowa zmienna arg jest tworzona przy każdej iteracji i ma przypisywaną kolejną wartość z tablicy args.
- W odróżnieniu od tego zasięgiem zmiennej j w poprzednim przykładzie była cała pętla.

Dostęp do zmiennych zewnętrznych

 Konsekwencją reguły nakazującej stosowanie "efektywnie stałych" zmiennych jest to, że wyrażenie lambda nie może zmodyfikować żadnej z wykorzystywanych wartości. Rozważmy przykład:

```
public static void repeatMessage(
    String tekst, int liczba, int watki)
    Runnable r = () \rightarrow \{
        while (liczba > 0) {
            // Błąd: nie można modyfikować
            // przechwyconej wartości
            liczba--; System.out.println(tekst);
    };
    for (int j = 0; j < wqtki; ++j)
        new Thread(r).start();
```

Dostęp do zmiennych zewnętrznych

- Jest to w rzeczywistości pozytywna cecha. W sytuacji gdy dwa wątki aktualizują jednocześnie wartość zmiennej liczba, jej wartość pozostaje nieokreślona.
- Nie należy liczyć na to, że kompilator wychwyci wszystkie błędy dostępu związane z równoczesnym dostępem. Zakaz modyfikowania dotyczy tylko zmiennych lokalnych.
- Jeśli zmienna liczba będzie zmienną instancji lub zmienną statyczną zewnętrznej klasy, błąd nie zostanie zgłoszony, nawet jeśli wynik działania będzie nieokreślony.

Przykład

• Program r03/r03_r07/ScopeDemo.java.

Dostęp do zmiennych zewnętrznych

 Można obejść ograniczenie uniemożliwiające wykonywanie operacji modyfikujących wartość, używając tablicy o długości 1:

```
int[] licznik = new int[1];
button.setOnAction(event -> licznik[0]++);
```

- Dzięki takiej konstrukcji zmienna licznik ma w tym kodzie stałą wartość – nigdy się nie zmienia, ponieważ cały czas wskazuje na tę samą tablicę i można uzyskać do niej dostęp w wyrażeniu lambda.
- Oczywiście taki kod nie będzie bezpieczny przy operacjach wielowątkowych.
- Poza ewentualnym zastosowaniem w jednowątkowym interfejsie użytkownika jest to bardzo złe rozwiązanie.

Wprowadzenie

- W funkcyjnych językach programowania funkcje są bardzo ważne.
- Tak samo jak przekazuje się liczby do metod i tworzy się metody generujące liczby, można mieć też argumenty i zwracane wartości, które są funkcjami.
- Funkcje, które przetwarzają lub zwracają funkcje, są nazywane funkcjami wyższych rzędów.
- Brzmi to abstrakcyjnie, ale jest bardzo użyteczne w praktyce.
- Java nie jest w pełni językiem funkcyjnym, ponieważ wykorzystuje interfejsy funkcyjne, ale zasada jest taka sama.
- W kolejnych punktach popatrzymy na przykłady i przeanalizujemy funkcje wyższego rzędu w interfejsie Comparator.

Metody zwracające funkcje

- Załóżmy, że czasem chcemy posortować tablicę ciągów znaków rosnąco, a czasem malejąco.
- Możemy stworzyć metodę, która utworzy właściwy komparator:

```
public static
Comparator<String> compareInDirecton(int direction)
{
    return (x, y) -> direction * x.compareTo(y);
}
```

 Wywołanie compareInDirection(1) zwraca komparator do sortowania rosnąco, a wywołanie compareInDirection(-1) zwraca komparator do sortowania malejąco.

Metody zwracające funkcje

 Wynik może być przekazany do innej metody (takiej jak Arrays.sort), która pobiera taki interfejs:

```
Arrays.sort(friends, compareInDirection(-1));
```

- Generalnie można śmiało pisać metody tworzące funkcje (lub, dokładniej, instancje klas implementujących interfejs funkcyjny).
- Przydaje się to do generowania funkcji, które są przekazywane do metod z interfejsami funkcyjnymi.

Metody modyfikujące funkcje

- Na poprzednich slajdach widzieliśmy metody, które zwracają komparator zmiennych typu String do sortowania rosnąco lub malejąco.
- Możemy to uogólnić, odwracając każdy komparator:

```
public static
Comparator<String> reverse(Comparator<String> comp)
{
    return (x, y) -> comp.compare(y, x);
}
```

 Ta metoda działa na funkcjach. Pobiera funkcję i zwraca ją zmodyfikowaną.

Metody modyfikujące funkcje

Aby uzyskać niezależny od wielkości znaków porządek malejący, zastosujemy wywołanie:

```
reverse(String::compareToIgnoreCase)
```

 Interfejs Comparator ma domyślną metodę reversed, która właśnie w ten sposób tworzy odwrotny komparator.

Przykład

• Program r03/r03_r08/HigherOrderDemo.java.

Metody interfejsu Comparator

- Interfejs Comparator ma wiele użytecznych metod statycznych, które są funkcjami wyższego rzędu generującymi komparatory.
- Metoda comparing pobiera funkcję tworzącą klucz (ang. key extractor), mapującą zmienną typu T na zmienną typu, który da się porównać (takiego jak String).
- Funkcja ta jest wywoływana dla obiektów, które mają być porównane, i porównywane są zwrócone klucze.
- Przykładowo załóżmy, że mamy tablicę obiektów klasy Person.
 Możemy je posortować według nazwy w następujący sposób:

```
Arrays.sort(people,
    Comparator.comparing(Person::getName));
```

Metody interfejsu Comparator

 Komparatory można łączyć w łańcuch za pomocą metody thenComparing, która jest wywoływana, gdy pierwsze porównanie nie pozwala określić kolejności. Na przykład:

- Istnieje kilka odmian tych metod. Można określić komparator, który ma być wykorzystywany dla kluczy tworzonych przez metody comparing oraz thenComparing.
- Przykładowo, można posortować ludzi według długości ich nazwisk:

```
Arrays.sort(people, Comparator.comparing(Person::
    getName, (s, t) -> s.length() - t.length());
```

Metody interfejsu Comparator

- Co więcej, zarówno metoda comparing, jak i thenComparing istnieją w wersji umożliwiającej uniknięcie opakowywania wartości: int, long oraz double.
- Prostszym sposobem sortowania po długości nazwy będzie użycie

```
Arrays.sort(people, Comparator.
    comparingInt(p -> p.getName().length()));
```

- Jeśli utworzona przez nas funkcja klucza może zwrócić null, przydatne będą adaptery nullsFirst oraz nullsLast.
- Te statyczne metody biorą istniejący komparator i modyfikują go w taki sposób, że nie wywołuje on wyjątku, gdy pojawi się wartość null, ale uznaje ją za mniejszą lub większą niż normalne wartości.

Metody interfejsu Comparator

- Na przykład załóżmy, że funkcja getMiddleName zwraca null, jeśli osoba nie ma drugiego imienia.
- W takiej sytuacji można wykorzystać

- Metoda nullsFirst potrzebuje komparatora w tym przypadku takiego, który porównuje dwa ciągi znaków.
- Metoda naturalorder tworzy komparator dla dowolnej klasy implementującej interfejs Comparable.

Metody interfejsu Comparator

- Poniżej znajduje się pełne polecenie sortujące z wykorzystaniem drugiego imienia, które potencjalnie może mieć wartość null.
- Dla zachowania czytelności korzystamy ze statycznie importowanego java.util.Comparator.*.
- Zauważmy, że typ zmiennej naturalorder jest ustalany z kontekstu.

• Statyczna metoda reverse0rder odwraca kolejność.

Przykład

• Program r03/r03_r08/ComparatorDemo.java.

Wprowadzenie

- Na długo przed pojawieniem się wyrażeń lambda język Java miał mechanizmy do łatwego definiowania klas implementujących interfejs (lub interfejs funkcyjny).
- W przypadku interfejsów funkcyjnych powinniśmy koniecznie używać wyrażeń lambda, ale czasem możemy potrzebować zgrabnej składni dla interfejsu, który nie jest interfejsem funkcyjnym.
- Klasyczne rozwiązania można też napotkać, przeglądając istniejący kod.

Klasy lokalne

- Można definiować klasę wewnątrz metody. Taka klasa jest nazywana klasą lokalną.
- Powinniśmy korzystać z tego tylko w przypadku klas, które są jedynie konstrukcją.
- Jest tak często, gdy klasa implementuje interfejs, a przy wywołaniu metody ważny jest tylko implementowany interfejs, nie zaś sama klasa.
- Przykładowo, rozważmy metodę:

```
public static
IntSequence randomInts(int low, int high)
```

która generuje nieskończony ciąg losowych liczb całkowitych w zadanym zakresie.

Klasy lokalne

- Ponieważ IntSequence jest interfejsem, metoda musi zwrócić obiekt pewnej klasy implementującej ten interfejs.
- Kod wywołujący metodę nie zwraca uwagi na samą klasę, więc może ona być zadeklarowana wewnątrz samej metody:

```
private static Random generator = new Random();

public static IntSequence randomInts(int low, int high) {
    class RandomSequence implements IntSequence {
        public int next() {
            return low + generator.nextInt(high - low + 1);
        }
        public boolean hasNext() { return true; }
    }

    return new RandomSequence();
}
```

Klasy lokalne

- Klasa lokalna nie jest deklarowana jako publiczna lub prywatna, ponieważ nie jest dostępna spoza metody.
- Tworzenie klasy lokalnej ma dwie zalety. Po pierwsze, jej nazwa jest ukryta wewnątrz metody. Po drugie, metody klasy mogą uzyskać dostęp do zmiennych zewnętrznych, tak jak w przypadku wyrażeń lambda.
- W naszym przykładzie metoda next korzysta z trzech zmiennych: low, high i generator.
- Jeśli zmienimy RandomInt w klasę zagnieżdżoną, będziemy musieli utworzyć jawny konstruktor pobierający te wartości i zapisujący je w zmiennych instancji

Przykład

• Program r03/r03_r09/LocalClassDemo.java.

Klasy anonimowe

- W przykładzie z poprzedniego podrozdziału nazwa RandomSequence była wykorzystana dokładnie raz: do utworzenia zwracanej wartości.
- W takim przypadku można utworzyć klasę anonimową:

Klasy anonimowe

- Wyrażenie new Interfejs() { metody } oznacza: zdefiniuj klasę implementującą interfejs, który ma dane metody, i skonstruuj jeden obiekt tej klasy.
- Jak zawsze nawiasy () w wyrażeniu new oznaczają argumenty konstruktora. Wywoływany jest domyślny konstruktor klasy anonimowej.
- Zanim w języku Java pojawiły się wyrażenia lambda anonimowe, klasy wewnętrzne były najbardziej zgrabną składnią umożliwiającą tworzenie obiektów funkcyjnych z interfejsami Runnable czy komparatorów.
- Przeglądając stary kod, będziemy je często spotykać.

Przykład

• Program r03/r03_r09/AnonymousClassDemo.java.

Klasy anonimowe

- Obecnie klasy wewnętrzne są potrzebne jedynie w sytuacji, gdy musimy utworzyć dwie lub więcej metod, jak w powyższym przykładzie.
- Jeżeli interfejs IntSequence ma domyślną metodę hasNext, to można po prostu wykorzystać wyrażenie lambda:

```
public static
IntSequence randomInts(int low, int high) {
    return () ->
        low + generator.nextInt(high - low + 1);
}
```